

**LEGISLACIÓ I TIPOLOGIA D'INTERVENCIONS EN EL
PATRIMONI HISTÒRIC PROTEGIT**

A. Normativa d'aplicació sobre el patrimoni cultural català

1. Declaració universal dels drets humans, de 10 de desembre de 1948

Art. 27 *"Tota persona té dret a prendre part lliurement de la vida cultural de la comunitat, a gaudir de les arts i a participar en el progrés científic i en els beneficis que d'ell en resultin."*

2. Decret de 22 d'abril de 1949, sobre la protecció dels castells espanyols.

"Tots els castells d'Espanya, sigui quin sigui el seu estat de ruïna, queden sota la protecció de l'Estat, que impedirà tota intervenció que alteri el seu caràcter o pugui provocar el seu enderroc"

3. Decret d'1 de març de 1962, sobre els museus declarats monuments historicoartístic.

4. Decret 571/1963, de 14 de març, sobre la protecció dels escuts, emblemes, pedres heràldiques, rotlles de justícia, creus de terme i peces similars d'interès historicoartístic.

5. La Constitució espanyola de 27 de desembre de 1978:

Art. 46 *"Els poders públics garantiran la conservació i promouran l'enriquiment del patrimoni històric, cultural i artístic dels pobles d'Espanya i dels béns que l'integren, sigui quin sigui el règim jurídic i la titularitat. La llei penal sancionarà els atemptats contra aquest patrimoni."*

6. Llei orgànica 4/1979, de 18 de desembre, d'Estat d'autonomia de Catalunya

Art.9 La Generalitat de Catalunya té competència exclusiva sobre les matèries següents:

4. Cultura: Patrimoni històric, artístic, monumental, arquitectònic, arqueològic i científic. (...)

7. Llei 16/1985, de 25 de juny, del Patrimonio histórico español

Disposició addicional segona.

"Se consideran asimismo de interés cultural y quedan sometidos al régimen previsto en la presente Ley los bienes a que se contraen los Decretos de 22 de abril de 1949, 571/1963 y 499/1973."

A. Normativa d'aplicació sobre el patrimoni cultural català

8. Llei 9/1993, de 30 de setembre, del patrimoni cultural català

El patrimoni cultural és un dels testimonis fonamentals de la trajectòria històrica i d'identitat d'una col·lectivitat nacional.

Els béns que l'integren constitueixen una herència insubstituïble, que cal transmetre en les millors condicions a les generacions futures.

La protecció, la conservació, l'acreixement, la investigació i la difusió del coneixement del patrimoni cultural és una de les obligacions fonamentals que tenen els poders públics.

La llei parteix d'un concepte ampli del patrimoni cultural català, que engloba el patrimoni moble, el patrimoni immoble i el patrimoni immaterial, siguin de titularitat pública o privada, i les manifestacions de la cultura tradicional i popular.

Art. 1:

“El patrimoni cultural català és integrat per tots els béns mobles o immobles relacionats amb la història de Catalunya que per llur valor històric, artístic, arquitectònic, arqueològic, paleontològic, etnològic, documental, bibliogràfic, científic o tècnic mereixen una protecció i una defensa especials, de manera que puguin ésser gaudits per tots els ciutadans i puguin ésser transmesos en les millors condicions a les generacions futures.”

*La llei estableix tres categories de protecció, comunes als béns mobles, immobles i immaterials: béns culturals d'interès nacional (**BCIN**), béns culturals d'interès local (**BCIL**) i la **resta de béns integrants** de l'ampli concepte de patrimoni cultural definit a l'article 1.*

Entre les mesures de foment i difusió destaquen l'establiment de l'anomenat “u per cent cultural”, la creació de l'Inventari del Patrimoni Cultural Català i els preceptes dedicats a la gestió dels monuments per a facilitar-ne la visita pública.

La llei estableix també l'exigència de qualificacions i titulacions professionals per a determinades actuacions i intervencions, amb la finalitat d'augmentar els nivells de protecció dels béns patrimonials.

També regula el règim sancionador, amb la classificació de les infraccions i les sancions corresponents i la determinació dels òrgans competents per a imposar-les, juntament amb l'establiment de mesures cautelars i addicionals.

B. Classificació dels béns catalogats

- **Béns Culturals d'Interès Nacional (BCIN):** Són aquells béns més rellevants del patrimoni cultural català, ja siguin mobles o immobles.
- **Béns Culturals d'Interès Local (BCIL):** Són aquells béns integrants del patrimoni cultural català que, tot i llur significació i importància, no compleixen amb les condicions pròpies dels BCIN.
- **Els restants de béns integrants del patrimoni cultural català:** Ultra els béns culturals d'interès nacional i els béns catalogats, fan part també del patrimoni cultural català els béns mobles i immobles que, tot i no haver estat objecte de declaració ni de catalogació, reuneixen els valors descrits a l'article 1.

B. Classificació dels béns catalogats

Classificació dels BCIN:

- a. **MONUMENT HISTÒRIC (MH):** construcció o altra obra material produïda per l'activitat humana que configura una unitat singular.
- b. **CONJUNT HISTÒRIC (CH):** Agrupament de béns immobles, continu o dispers, que constitueixen una unitat coherent i delimitable amb entitat pròpia, encara que cadascun individualment no tingui valors rellevants.
- c. **JARDÍ HISTÒRIC (JH):** Espai delimitat que és fruit de l'ordenació per l'home d'elements naturals i que pot incloure estructures de fàbrica.
- d. **LLOC HISTÒRIC:** Paratge natural on es produeix un agrupament de béns immobles que fan part d'una unitat coherent per raons històriques i culturals a la qual es vinculen esdeveniment o records del passat, o que contenen obres de l'home amb valors històrics o tècnics.
- e. **ZONA D'INTERÈS ETNOLÒGIC:** Conjunt de vestigis, que poden incloure intervencions en el paisatge natural, edificis i instal·lacions, que contenen en llur si elements constitutius del patrimoni etnològic de Catalunya.
- f. **ZONA ARQUEOLÒGICA:** Lloc on hi ha restes de la intervenció humana que solament és susceptible d'ésser estudiat profunditat amb la metodologia arqueològica, tant si es troba en la superfície com si es troba en el subsòl o sota les aigües. En el cas que els béns culturals immobles definits anteriorment tinguin en el subsòl restes que solament siguin susceptibles d'ésser estudiades arqueològicament, tindran també la condició de zona arqueològica.
- g. **ZONA PALEONTOLÒGICA:** Lloc on hi ha vestigis fossilitzats que constitueixen una unitat coherent i amb entitat pròpia, encara que cadascun individualment no tingui valors rellevants.

C. Declaració dels béns catalogats segons la seva tipologia.

BCIN

1. Declarats per Decret:

- Decret de 22 d'abril de 1949, sobre la protecció dels castells espanyols.
- Decret d'1 de març de 1962, sobre els museus declarats monuments historicoartístic.
- Decret 571/1963, de 14 de març, sobre la protecció dels escuts, emblemes, pedres heràldiques, rotlles de justícia, creus de terme i peces similars d'interès historicoartístic.

Disposició addicional primera Llei 9/1993, de 30 de setembre, del patrimoni cultural català:

"Els béns radicats a Catalunya que hagin estat declarats d'interès cultural o hagin estat inclosos a l'Inventari General de Béns Mobles, d'acord amb la Llei 16/1985, de 25 de juny, del patrimoni històric espanyol, passen a tenir respectivament la consideració de béns culturals d'interès nacionals i de béns catalogats. Es declaren d'interès nacional els castells de Catalunya."

2. Declarats expressament:

- La declaració de BCIN requereix la incoació prèvia d'un expedient, iniciat per l'Administració de la Generalitat o bé a instància d'una altra administració pública o de qualsevol persona física o jurídica. Els acords de no-incoació han d'ésser motivats.
- En la instrucció de l'expedient esmentat en l'apartat 1 cal donar audiència als interessats. Si l'expedient es refereix a béns immobles, cal donar audiència també a l'ajuntament corresponent i obrir un període d'informació pública.
- En l'expedient a què es refereix l'apartat 1 hi ha de constar l'informe favorable del Consell Assessor del Patrimoni Cultural de Catalunya i també de l'Institut d'Estudis Catalans o d'una de les institucions científiques, tècniques o universitàries de prestigi o competència reconeguts que siguin determinades per reglament.
- L'expedient a què es refereix l'apartat 1 ha de contenir informes històrics, arquitectònics, arqueològics i artístics, acompanyats d'una completa documentació gràfica, a més d'un informe detallat sobre l'estat de conservació del bé.

- Registre de BCIN: Els BCIN han d'ésser inscrits en el Registre de BCIN, en el qual també s'ha d'anotar preventivament la incoació dels expedients de declaració. Correspon al Departament de Cultura de gestionar aquest Registre.

Les dades del Registre són públiques. Inventari del Patrimoni Arquitectònic de Catalunya:

Cercador de l'Inventari: <http://cultura.gencat.net/invarquit/cerca.asp>

C. Declaració dels béns catalogats segons la seva tipologia.

BCIL (art. 17)

Existeixen dos motius pels quals un element patrimonial pot ésser considerat BCIL.

1. Per l'article 17 de la Llei 9/1993

La competència per a la declaració d'un BCIL correspon al ple de l'ajuntament, en els municipis de més de cinc mil habitants, i al ple del consell comarcal, en els municipis de fins a cinc mil habitants. La declaració s'ha de dur a terme amb la tramitació prèvia de l'expedient administratiu corresponent, en el qual ha de constar l'informe favorable d'un tècnic en patrimoni cultural.

L'acord de declaració d'un BCIL ha d'ésser comunicada al Departament de Cultura, perquè en faci la inscripció en el Catàleg del Patrimoni Cultural Català.

2. Per la disposició addicional primera

(...) Els béns immobles que en el moment de l'entrada en vigor d'aquesta Llei (30 de setembre de 1993) estiguin inclosos en catàlegs de patrimoni cultural incorporats en plans urbanístics passen a tenir, llevat que siguin béns culturals d'interès nacional, la consideració de béns culturals d'interès local i queden inclosos en el Catàleg del Patrimoni Cultural Català.

La resta de béns integrants del patrimoni cultural català

La declaració de la resta de béns integrants és competència municipal, a través de les seves figures de planejament

D. Deixar sense efecte la declaració de béns catalogats segons la seva tipologia .

BCIN

Els béns culturals d'interès nacional i béns catalogats no poden ésser destruïts.

(Art. 32.1)

Els BCIN només es poden enderrocar, parcialment o totalment, si han perdut els valors culturals que es van prendre en consideració a l'hora de qualificar-los. Prèviament a l'enderrocament dels immobles cal haver fet els tràmits necessaris per a deixar-ne sense efecte la seva declaració i, en cas que tinguin en el subsòl restes d'interès arqueològic, cal haver-hi fet la intervenció arqueològica preventiva.

(art. 14)

La declaració d'un BCIN únicament es pot deixar sense efecte si se segueixen els mateixos tràmits i requisits que són necessaris per a la declaració, amb l'informe previ, exprés i vinculant, de les institucions que es feien referència anteriorment.

IMPORTANT !!!

No es poden invocar com a causes determinants per a deixar sense efecte la declaració d'un BCIN les que derivin de l'incompliment de les obligacions de conservació i manteniment regulades per aquesta llei.

D. Deixar sense efecte la declaració de béns catalogats segons la seva tipologia .

BCIL

(art. 17)

La declaració d'un BCIL es pot deixar sense efecte si se segueix el mateix procediment prescrit per a la declaració i amb l'informe favorable del Departament de Cultural.

Segons determina el Decret 276/2005, de 27 de desembre, de les comissions territorials del patrimoni cultural, les **Comissions Territorials del Patrimoni Cultural** tenen la funció d'emetre els informes sobre les propostes de deixar sense efecte la declaració de BCIL.

L'expedient de descatalogació d'un BCIL ha de contenir com a mínim la següent documentació:

- **Aixecament planimètric exhaustiu i reportatge fotogràfic** de l'estat en què es troba l'element patrimonial.
- **Descripció constructiva dels materials i les tècniques emprades** en la construcció de l'element patrimonial.
- **Informe justificatiu de la pèrdua de valors que en el seu varen motivar la declaració**, fonamentant-se en una recerca documental i bibliogràfica i un estudi històric de l'element patrimonial. Aquest informe l'ha de redactar un tècnic en patrimoni cultural.

La resta de béns integrants del patrimoni cultural català

Deixar sense efecte de la declaració (descatalogació) de la resta de béns integrants és competència municipal, a través de les seves figures de planejament.

Comissions Territorials del Patrimoni Cultural

Decret 276/2005, de 27 de desembre, de les comissions territorials del patrimoni cultural, les **Comissions Territorials del Patrimoni Cultural**

Les comissions territorials del patrimoni cultural són òrgans col·legiats adscrits al Departament de Cultura, amb competència sobre la demarcació de cadascun dels serveis territorials, en els quals tenen la seu.

Les comissions territorials del patrimoni cultural tenen les funcions següents:

- a) Autoritzar les intervencions en monuments històrics, jardins històrics, zones arqueològiques i zones paleontològiques d'interès nacional, en aplicació de l'article 34.1 de la Llei del patrimoni cultural català.
- b) Autoritzar les intervencions en conjunts històrics, llocs històrics i zones d'interès etnològic d'interès nacional i en tots els entorns de protecció si no tenen aprovat l'instrument urbanístic de protecció corresponent, en aplicació de l'article 34.2 de la Llei del patrimoni cultural català.
- c) Autoritzar els canvis d'ús de monuments històrics, en aplicació de l'article 36 de la Llei del patrimoni cultural català.
- d) Emetre informe sobre les propostes de deixar sense efecte la declaració de béns culturals d'interès local, d'acord amb l'article 17.4 de la Llei del patrimoni i cultural català.
- e) Emetre informe sobre les llicències suspeses per la incoació d'expedients de declaració de béns culturals d'interès nacional, en aplicació de l'article 31 de la Llei del patrimoni cultural català.
- f) Emetre informe sobre els instruments urbanístics de protecció a què fa referència l'article 33.2 de la Llei del patrimoni cultural català.
- g) Emetre els informes que siguin sol·licitats al Departament de Cultura en aplicació de l'article 83.5 del Text refós de la Llei d'urbanisme, aprovat pel Decret legislatiu 1/2005, de 26 de juliol, en la tramitació de plans d'urbanisme que afectin un conjunt històric, una zona arqueològica, una zona paleontològica, un lloc històric, una zona d'interès etnològic o un entorn de protecció d'interès nacional.
- h) Emetre informe previ al desplaçament d'immobles d'interès nacional, d'acord amb l'article 37 de la Llei del patrimoni cultural català.
- i) Autoritzar el reblliment indefinit de restes arqueològiques o paleontològiques que formin part d'una zona arqueològica o paleontològica d'interès nacional, d'acord amb l'article 31.4 del Decret 78/2002, de 5 de març, del Reglament de protecció del patrimoni arqueològic i paleontològic.
- j) Autoritzar el trasllat i l'eliminació de restes arqueològiques i de restes paleontològiques que formin part d'una zona arqueològica o d'una zona paleontològica d'interès nacional, d'acord amb el que preveuen els articles 32.3 i 33.3 del Decret 78/2002, de 5 de març, del Reglament de protecció del patrimoni arqueològic i paleontològic.
- k) Emetre els informes i atendre les consultes que les administracions públiques els formulin en relació amb el patrimoni arquitectònic, arqueològic i paleontològic.

E. Règim aplicable als béns patrimonials

E2. Autorització d'obres:

BCIN (art. 34)

Qualsevol intervenció que es pretengui realitzar en un monument històric, un jardí històric, una zona arqueològica o una zona paleontològica d'interès nacional **ha d'ésser autoritzada pel Departament de Cultura**, en el termini que sigui establert per reglament, prèviament a la concessió de la llicència municipal.

Segons determina el Decret 276/2005, de 27 de desembre, de les comissions territorials del patrimoni cultural el **procediment** per a l'autorització d'intervencions en béns culturals subjectes a llicència municipal és el següent:

- *L'autorització d'intervencions en béns culturals d'interès nacional i en entorns de protecció subjectes a llicència municipal **ha de ser sol·licitada per l'ajuntament a la comissió** territorial del patrimoni cultural corresponent abans de la concessió de la llicència.*

- *A la sol·licitud d'autorització s'ha d'adjuntar la documentació següent:*

a) **Informe tècnic municipal** sobre el compliment de la normativa urbanística i valoració de l'actuació proposada.

b) **Projecte signat per un/a tècnic/a competent**, que ha de contenir com a mínim els documents següents:

-**Memòria justificativa de la intervenció**, que inclogui l'informe que preveu l'article 34.3 de la Llei del patrimoni cultural català. (Qualsevol projecte d'intervenció en un bé immoble d'interès nacional ha d'incloure un informe sobre els seus valors històrics, artístics i arqueològics i sobre el seu estat actual, i també d'avaluació d'impacte de la intervenció que es proposa).

-**Plànol d'emplaçament** en què quedi constància de la ubicació de l'immoble.

-**Planimetria de l'estat actual del bé** o zona d'actuació i dels edificis o zones confrontants.

-**Reportatge fotogràfic** de l'element protegit i del seu entorn.

-**Plànols de la proposta a escala** i detall suficient per permetre conèixer l'actuació proposada, incloent, si s'escau, perspectives, maqueta i estudi de color.

E. Règim aplicable als béns patrimonials

E2. Autorització d'obres:

- *Les comissions territorials, en funció de la tipologia de l'actuació i raonadament, poden requerir la documentació complementària que considerin necessària per emetre el seu informe.*
- *Els acords de les comissions s'han de notificar a l'ajuntament corresponent i a la persona sol·licitant de la llicència.*
- *L'ajuntament ha de notificar a la comissió corresponent, simultàniament a la persona sol·licitant de la llicència, la concessió o denegació de la llicència.*
- *El termini per resoldre: Les comissions del patrimoni cultural han de prendre els seus acords en el **termini màxim de tres mesos**. La falta de resolució expressa té efectes estimatoris.*

Excepció (art. 34.2)

*En el cas de les intervencions en conjunts històrics, entorns de protecció, llocs històrics o zones d'interès etnològic, l'autorització del Departament de Cultura només és preceptiva mentre no hagin estat aprovat l'instrument urbanístics de protecció. **(pla especial de protecció)***

E. Règim aplicable als béns patrimonials

E2. Autorització d'obres:

BCIL

S'ha de **sol·licitar llicència municipal**.

El tècnic municipal comprova que **la intervenció dóna compliment a les determinacions normatives que dicta la fitxa** de l'element.

Si li dóna compliment, el tràmit és exclusivament municipal. Si no li dóna compliment, s'ha d'iniciar un **procediment de descatalogació**.

Existeixen molts municipis on al seu planejament només consta un llistat d'elements. En aquest cas, es considera que la protecció dels béns és total i, per tant, si es vol modificar, també caldrà iniciar un procés de descatalogació parcial.

També hi ha municipis que en la seva pròpia normativa urbanística, a manca d'un Catàleg de patrimoni complet o un pla especial de protecció del patrimoni municipal, ja dicten que per intervenir en elements protegits, cal l'informe previ del Departament de Cultura. En aquest darrer procediment no intervé la CTPC, sinó que els tècnics del SSTT són els que informen la intervenció.

La resta de béns integrants del patrimoni cultural català

L'autorització d'obres en un element protegit urbanísticament és exclusivament municipal.

E. Règim aplicable als béns patrimonials

E3. Criteris d'intervenció:

BCIN (art. 35)

Monuments històrics + jardí històric + zona arqueològica + zona paleontològica:

La conservació, la recuperació, la restauració, la millora i la utilització del bé han de respectar els valors que van motivar la declaració, sens perjudici que pugui ésser autoritzat l'ús d'elements, tècniques i materials contemporanis per a la millor adaptació del bé al seu ús i per a valorar determinats elements o èpoques.

S'ha de permetre l'estudi científic de les característiques arquitectòniques, històriques i arqueològiques del bé.

S'han de conservar les característiques tipològiques d'ordenació espacial, volumètriques i morfològiques més remarcables del bé.

És prohibit de reconstruir totalment o parcialment el bé, excepte en els casos en què s'utilitzin parts originals, i de fer-hi addicions mimètiques que en falsegin l'autenticitat històrica.

És prohibit d'eliminar parts del bé, excepte en el cas que comportin la degradació del bé o que l'eliminació en permeti una millor interpretació històrica. En aquests casos, cal documentar les parts que hagin d'ésser eliminades.

És prohibit de col·locar publicitat, cables, antenes i conduccions aparents en les façanes i cobertes del bé i de bastir instal·lacions de serveis públics o privats que n'alterin greument la contemplació.

E. Règim aplicable als béns patrimonials

E3. Criteris d'intervenció:

BCIN (art. 35)

Conjunts històrics:

S'han de mantenir l'estructura urbana i arquitectònica del conjunt i les característiques generals de l'ambient i de la silueta paisatgística. No es permeten modificacions d'alineacions, alteracions en l'edificabilitat, parcel·lacions ni agregacions d'immobles, excepte que contribueixin a la conservació general del caràcter del conjunt.

Són prohibides les instal·lacions urbanes, elèctriques, telefòniques i qualsevol altres, tant aèries com adossades a la façana, que s'han de canalitzar soterrades. Les antenes de televisió, les pantalles de recepció d'ones i els dispositius similars s'han de situar en llocs en què no perjudiquin la imatge urbana de part del conjunt.

És prohibit de col·locar-hi anuncis i rètols publicitaris. Els rètols que anuncien serveis públics, els de senyalització i els comercials han d'ésser harmònics amb el conjunt.

E. Règim aplicable als béns patrimonials

E3. Criteris d'intervenció:

BCIN (art. 35)

Entorns de protecció:

El volum, la tipologia, la morfologia i el cromatisme de les intervencions en els entorns de protecció dels béns immobles d'interès nacional no poden alterar el caràcter arquitectònic i paisatgístic de l'àrea ni pertorbar la visualització del bé. En els entorns dels immobles d'interès nacional és prohibit qualsevol moviment de terrers que comporti una alteració greu de la geomorfologia i la topografia del territori i qualsevol abocament d'escombraries, runa o deixalles.

BCIL

Els criteris d'intervenció són el que es fixen a les determinacions normatives de la fitxa del BCIL.

La resta de béns integrants del patrimoni cultural català

Els criteris d'intervenció són els que es determinen a la normativa urbanística municipal.

JORNADA D'INTERVENCIÓ ARQUITECTÒNICA EN EL PATRIMONI HISTÒRIC PROTEGIT

RESUM:

	Declaració	Descatalogació	Autorització llicències	Documentació requerida	Criteris d'intervenció
BCIN	Gencat + organismes autònoms	Gencat + organismes autònoms	Gencat (Comissió Territorial del Patrimoni Cultural)	Informe tècnic municipal+ Projecte tècnic signat per tècnic competent	art. 35 Llei 9/1993
BCIL	Ajuntaments en municipis >5000 habitants o Consell Comarcal en municipis <5000 habitants	Gencat (Comissió Territorial del Patrimoni Cultural)	Si no implica descatalogació: Ajuntament	Projecte tècnic signat per tècnic competent	Segons determinacions de la fitxa del Catàleg
Resta de béns	Ajuntament	Ajuntament	Ajuntament	Projecte tècnic signat per tècnic competent	Segons normativa urbanística

